

TÜRKİYE'DE 1980 SONRASI SİYASİ İSTİKRARSIZLIĞIN EKONOMİK İSTİKRAR VE KRİZLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Sinan SARISOY¹ Mustafa Kemal BEŞER²

Özet

Bu çalışmada Türkiye'de 1980 yılı sonrasında yaşanan siyasi istikrarsızlığın ekonomik istikrar ve yaşanan krizler üzerindeki etkileri incelenecektir. Ekonomi literatüründe politik değişkenlerin ekonomik değişkenler üzerindeki etkisini inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ülkemizde de yakın tarihte özellikle 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz, bilindiği gibi siyasi krizin tetiklediği bir kriz olarak Türkiye ekonomisi literatüründe yerini almıştır. Bu bağlamda çalışmamızda da siyasi istikrar ve siyasi risk gibi politik değişkenlerin; ekonomik risk, enflasyon ve geçinme indeksi gibi ekonomik değişkenler üzerinde ne kadar etkili olduğu ampirik olarak test edilecektir. Bununla birlikte, genel olarak bu çalışmada iki soruya cevap aranmaktadır. Bunlardan birincisi; Türkiye'deki siyasi istikrarsızlığın ekonomik istikrara etkisi var mıdır? İkincisi ise; düşük seviyedeki ekonomik değişkenler, politik istikrarsızlığa yol açar mı?

Anahtar Kelimeler: *Siyasi Risk, Siyasi İstikrar, Ekonomik Risk*

¹ Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Maliye Bölümü, ssarisoy@hotmail.com

² Yard.Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisat Bölümü, mkbaser@ogu.edu.tr

1. Giriş

Siyasi istikrarın ekonomik istikrarın sağlanmasında çok önemli bir rolü olduğu çoğu iktisatçı tarafından kabul edilen bir görüştür. Bu bağlamda, iktidarın sürekli el değıştirdiği ve buna bağlı olarak iktisat politikalarının istikrarlı biçimde uygulanamadığı ekonomilerin iyi performans gösteremeyeceği savunulmaktadır.

İktisadi büyüme ve siyasi istikrar birbirleri ile sıkı ilişki içerisindedirler. Bir tarafta istikrarlı olmayan siyasi ortamla ortaya çıkan belirsizlik, yatırımları ve ekonomik büyümeyi yavaşlatır. Diğer tarafta da zayıf ekonomik performans, siyasi gerginliklere ve hükümetlerin çökmesine sebep olabilir (Alesina vd., 1996:189). Drazen (2000) siyasi istikrarsızlığın ekonomik sonuçları konusunda iki temel açıklama yapmaktadır: Bunlardan birincisi, siyasi istikrarsızlık gelecek açısından bir belirsizlik meydana getirmekte ve özel sektördeki firmaların ve kurumların sermaye birikimi konusundaki davranışlarını etkilemektedir. İkincisi ise siyasi istikrarsızlık, piyasanın işlevselliğini ve ekonomik ilişkileri bozmak suretiyle, üretimi doğrudan etkileyebilmektedir (Jong-A-Pin, 2006:2). Öte yandan yapılan ampirik çalışmalar, siyasi istikrarın bütün dünyada finansal gelişmeyi sağlayan önemli bir öge olduğunu göstermektedir (Roe ve Siegel, 2009:3). Finansal küreselleşmeden faydalanma becerisi, ülkeden ülkeye bariz bir şekilde değışmekle beraber bu, ülkenin kendisinin belirlediği bir oluşumdur. Diğer bir deyişle, hükümetlerin “kurumsal ve politik kapasiteleri” sermaye akımlarından faydalanma becerilerini belirlemede önemli rol oynamaktadır (Alper ve Öniş, 2002: 204–205).

2. Siyasal İstikrarsızlığın Nedenleri ve Ekonomik Sonuçları

Siyasal risk unsurları, bir ülkede ekonomik maliyetleri arttıran önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu unsurların tam olarak neler olduğu net olarak belirlenememekle birlikte, aşağıdaki unsurların siyasi risk unsurları olduğu söylenmektedir (Eren ve Bildirici, 2001):

1. Dini ve etnik çatışmalar,
2. Politik kutuplaşma ve koalisyonlar,
3. Sosyal çatışmalar, sabotajlar, grevler ve kitlesel eylemlerin büyüklüğü ve sıklığı,
4. Gelir dağılımında adaletsizliğin artması başta olmak üzere, toplumsal eşitsizliklerin artması ve orta sınıfın güçsüzleşmesi,

5. Seçmen tabanının oynaklığı ve seçim sonuçlarının belirsizliği.

Siyasal istikrarsızlık; parlamentodaki kutuplaşmaların, koalisyon hükümetlerinin, seçmen kararsızlıklarının, erken seçimlerin ve terör olaylarının sonucu olarak ortaya çıkabilir (Bildirici ve Coşar, 2005: 71). Bununla birlikte, etkin bir temsil sisteminin, etkin politikalar oluşturma ve uygulamanın ve etkin iktidar değişiminin, siyasal düzeni istikrara kavuşturacağı söylenmektedir (Demir, 2003: 124–125).

Siyasal partilerin amacı öncelikle iktidar olmak ve sonrasında iktidarını sürdürebildiği kadar sürdürmektir. Bunun dışındaki amaçların ikinci planda kaldığı belirtilmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için ise oy kazandırıcı politikaların öne çıktığı görülmektedir. Böyle bir eğilim ortamında, bir ekonomik istikrar politikasını orta veya uzun dönemde sürdürmek güçleşmektedir. Kısaca, ekonomik istikrar politikalarını uygulama ihtiyacı olan ülkelerdeki temel sorunun, siyasal yaklaşımları ekonomik yaklaşımlarla bağdaştırmak olduğu savunulmaktadır (Eğilmez ve Kumcu, 2003: 272–273).

Bu konu ekonomi teorisinde ‘politik konjonktür dalgalanmaları’ literatüründe detaylı olarak incelenmektedir. Politik konjonktür dalgalanmaları literatürü, temel olarak; politik (seçme ve seçilme) ve ekonomik çıkar gibi nedenlerle ve kısa dönemde, seçmen, politikacı, bürokrat ve baskı gruplarının seçim öncesi, seçim zamanı ve seçim sonrası, davranışları ve karşılıklı etkileşimleri sonucu ve özellikle uzun dönemde makro ekonomik değişkenler üzerinde, ekonomik açıdan olumlu sonuç vermeyen dalgalanmalar oluşturduğunu iddia etmektedir (Onur, 2001: 158). Politikacılar seçim öncesi anti-enflasyonist politikalar uygulayarak sağladıkları düşük işsizlik-enflasyon ve/veya yüksek büyüme için kendilerine verilecek oyla ödüllendirilmeyi hedeflemektedirler. Politikacılar, yalnız buldukları görev sürelerini umursadıkları için fırsatçıdır. Ayrıca, iktidardaki politikacı her seçim öncesinde ekonomiyi acil olarak genişletmektedir Enflasyon bu genişlemenin bir sonucu olarak, seçim zamanında artmaktadır. Enflasyona, resesyona veya işlerin durgunlaşmasına neden olan toplam talep, seçim sonrasında azaltılmaktadır (Onur, 2001: 165).

Yine seçimlerin, kamu harcamalarının tahsisinde değişikliklere neden olduğu da ampirik çalışmalarla ispatlanmıştır. Vergne (2008) tarafından yapılan ve 42 ülkeye ait 1975–2001 yılları arasındaki verilerden faydalanılarak hazırlanan çalışmada, seçim dönemlerinde cari harcamalarda artış olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde ücretlerde ve sübvansiyonlarda artış olduğu, buna karşılık yatırım harcamalarında da azalma olduğu göze çarpmaktadır (Vergne, 2008: 63–77).

Ayrıca siyasi istikrarsızlık, kutuplaşma ve koalisyon dönemlerinde reformlarda da gecikmeler ortaya çıkmaktadır. Koalisyon hükümetleri reformlar konusunda uzlaşmamakta ve bu da bütçe açıklarına yol açmaktadır (Bildirici ve Coşar, 2005: 71). Literatürde, koalisyon hükümetlerinin birbirleriyle anlaşmaya varma yeteneklerinin sınırlı olduğundan bahsedilmektedir. Koalisyon içerisinde yer alan bir parti sadece kendi seçmenini düşünmektedir ve bu durumda ters bir ekonomik şoka cevaben sadece kendi seçmeni üzerinde negatif bir etki yapmayacak bütçe kısıntılarını kabul etmeye eğilimlidir. Koalisyon hükümetlerinde yer alan partilerin uygulanacak mali politikalar konusunda anlaşmaları zor bir süreç gerektirmektedir. Bu süreç ne kadar uzarsa, o kadar fazla kamu borcu birikecek ve mali sapmaların kalıcılığı da o denli fazla olacaktır. Buna ek olarak, yapılan bir ampirik çalışmada istikrarsız parlamenter sistemlerde bütçe açığını azaltmanın yolunun hükümeti güçlendirmekten geçtiği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak ampirik kanıtlar, zayıf koalisyon hükümetlerinin mali uyum programlarının uygulanmasını ertelediğini ve borç stokunun yükselmesine göz yumduğunu göstermektedir. Ayrıca, koalisyon hükümetlerinde yer alan partilerin sayısı arttıkça kamu borç miktarının arttığı ve uzun süre görevde kalan hükümetlerin döneminde ise kamu borç stokunun azaldığı söylenmektedir (Bali ve Çelen, 2007: 41–43).

Cukierman vd. (1989) tarafından geliştirilen ve 79 ülkeye ait verilerden elde edilen modelde, siyasi istikrarsızlık ve kutuplaşmanın vergi sisteminin etkinlik dengesini değiştirdiği ve vergi ve senyoraj gelirleri arasındaki kombinasyonu bozduğu iddia edilmektedir. Yazarlar yaptıkları ampirik çalışmada, yüksek seviyedeki siyasi istikrarsızlık ve kutuplaşmanın, yüksek düzeyde senyoraj geliri kullanımına neden olduğunu göstermektedirler (Cukierman vd., 1989: 1-54). Daha sonra Edwards ve Tabellini (1991), 1971–1982 yılları arasında 76 ülkeye ait verilerle yaptıkları ampirik incelemede, siyasi istikrarsızlık ile senyoraj ve enflasyon vergisi arasında yine pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir (Edwards ve Tabellini, 1991: 1–34).

Paldam (1987), 1946–1984 yılları arasındaki sekiz Latin Amerika ülkesine ait verilerle tüketici fiyatlarındaki artışlar ile özellikle askeri rejimlerden kaynaklanan siyasi istikrarsızlıklar arasındaki ilişkiyi ekonometrik analiz kullanmadan incelemiş ve askeri rejimle yönetilen hükümetler ile enflasyon arasında güçlü bir bağ bulmuştur. Yazar, askeri rejimlerin sivil yönetimlere göre daha istikrarsız olduğunu, bununla birlikte ilginç bir şekilde enflasyonla mücadelede de daha başarılı olduğunu ifade etmektedir (Paldam, 1987: 143–168). Aisen ve Veiga (2005) tarafından yapılan çalışmada da, siyasi istikrarsızlığın ortadan kaldırılması ve ekonomik özgürlüklerin ve demokrasinin geliştirilmesi suretiyle enflasyonun azaltılabileceği sonucuna varılmıştır (Aisen ve Veiga, 2005: 12).

Barro (1991), Mauro (1993) ve Alesina vd. (1996) farklı yaklaşımlar, teknikler ve veriler kullanarak siyasi istikrarsızlık ve büyüme-yatırım arasında ters yönlü bir ilişki bulunduğunu tespit etmişlerdir. Aynı şekilde, bu çalışmalardan daha önce Venieris ve Gupta (1986) tarafından yapılan bir çalışmada da, siyasi istikrarsızlık ve tasarruf oranı arasında yine ters yönlü bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Alesina ve Perotti, 1996: 1204).

Yine Hibbs (1973), Gupta (1990), Barro (1991 ve 1996), Alesina vd. (1992), Alesina ve Perotti (1993), Alesina ve Rodrik (1994) gibi iktisatçılar tarafından yapılan çalışmalar, siyasi istikrarsızlıkların genellikle ekonomik büyümede yavaşlamaya yol açtığını net bir biçimde ortaya koymaktadır (Ali, 2001: 88).

3. Türkiye’de 1980 Yılı Sonrasında Yaşanan Siyasal İstikrarsızlıklar ve Ekonomik Sonuçları

Türkiye 1970–1980 yılları arasını son derece istikrarsız hükümetlerle geçirmiştir. 6 Mart 1970–12 Eylül 1980 tarihleri arasındaki yaklaşık 10 yıllık dönemde toplam 12 farklı hükümet kurulmuştur. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin ardından siyasi partilerin tamamı kapatılmış ve liderlerine siyasi yasaklar getirilmiştir. Darbe sonrası ilk genel seçimler ancak 1983 yılında gerçekleştirilebilmiştir. Bu seçimlere sadece üç partinin katılmasına izin verilmiş ve ANAP % 45,1 oranında oy olarak tek başına iktidar olmayı başarmıştır. ANAP iktidarı, 1987 yılında erken seçime gitmiş, buna rağmen genel seçimlerde % 36,3 oranında oy olarak, yine tek başına iktidara gelmiştir. Diğer faktörler sabit kalmak şartıyla, en azından 1983–1991 yılları arasında tek parti tarafından yönetilen bir ülke durumunda olan Türkiye’de asıl siyasi parçalanmışlık ve istikrarsızlığın 1991 yılından sonra başladığı görülmektedir. 1991 yılında yine genel seçimler erken tarihte yapılmış ve sonrasında Türk siyasetinde yine koalisyonlu hükümetler dönemi başlamıştır. 2002 yılı Kasım ayında yapılan ve AKP’yi tek başına iktidara taşıyan seçimlere değin, ülkemizde yaklaşık 11 yıllık dönemde toplam 9 farklı koalisyon hükümeti kurulmuştur.

1980 yılına kadar yoğun bir şekilde yaşanan siyasi istikrarsızlığı azaltmak maksadıyla Türkiye’de uygulanan seçim sistemi değiştirilmiştir. Türkiye’de 1980 sonrası uygulanan seçim sisteminin, her seçim öncesinde değiştirilmiş olsa da, tek bir temel amaca yönelik olduğu söylenebilir. Bu amaç, “hükümeti devamlı destekleyerek hükümet krizlerini önleyecek bir çoğunluğun hâkim olmasını sağlama” amacıdır. Ülke barajı ve çevre barajları gibi kurullarla oyların büyük partilerde toplanacağı düşünülmüştür. Ne var ki, üçten fazla partinin

seçimlere girmesinin söz konusu olduğu 1987 seçimlerinden başlayarak bu önlemlerin sonuç vermediği görülmeye başlanmıştır (Aleskerov vd., 1999: 213).

Tablo 1- Türkiye’de 1980 Sonrası Kurulan Hükümetler

Hükümet Numarası	Hükümet Adı	Hükümet tarihi	Hükümet Türü
45.	I. ÖZAL Hükümeti	13.12.1983–21.12.1987	Tek Parti
46.	II. ÖZAL Hükümeti	21.12.1987–09.11.1989	Tek Parti
47.	AKBULUT Hükümeti	09.11.1989–23.06.1991	Tek Parti
48.	I.YILMAZ Hükümeti	23.06.1991–20.11.1991	Tek Parti
49.	VII. DEMİREL Hükümeti	21.11.1991–25.06.1993	2 Partili Koalisyon
50.	I.ÇİLLER Hükümeti	25.06.1993–05.10.1995	2 Partili Koalisyon
51.	II. ÇİLLER Hükümeti	05.10.1995–30.10.1995	Azınlık
52.	III. ÇİLLER Hükümeti	30.10.1995–06.03.1996	2 Partili Koalisyon
53.	II. YILMAZ Hükümeti	06.03.1996–28.06.1996	2 Partili Koalisyon
54.	ERBAKAN Hükümeti	28.06.1996–30.06.1996	2 Partili Koalisyon
55.	III. YILMAZ Hükümeti	30.06.1997–11.01.1999	3 Partili Bağımsızlar Destekli Koalisyon
56.	IV. ECEVİT Hükümeti	11.01.1999–28.05.1999	Azınlık
57.	V.ECEVİT Hükümeti	28.05.1999–18.11.2002	3 Partili Koalisyon
58.	GÜL Hükümeti	18.11.2002–14.03.2003	Tek Parti
59.	I.ERDOĞAN Hükümeti	14.03.2003–29.08.2007	Tek Parti
60.	II. ERDOĞAN Hükümeti	29.08.2007-	Tek Parti

Kaynak: TBMM, http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukumetler.html sitesinden tarafımızca düzenlenmiştir.

Türkiye’nin yakın geçmişte içinde bulunduğu derin siyasal istikrarsızlığın temelinde siyasal parçalanmışlığın yattığı savunulmaktadır. Bu durum ile halen uygulanmakta olan yüzde 10 ülke barajı ve nispi özellikli seçim sistemi birleşince doğal olarak partiler arası yıkıcı bir siyasal rekabeti teşvik etmiş ve bu yıkıcı rekabet de beraberinde popülist uygulamalara yol açmıştır. Son yıllardaki ekonomik krizlere de bu politikalar neden olmuştur (TÜSİAD, 2002: 19). 1990’ların ilk yarısında olduğu gibi, çok parçalı siyasi sistem ve zayıf koalisyon hükümetleri, Türkiye’nin demokratik eksikliklerinin boyutlarının daha da artmasına neden olmuştur. Yerleşik demokrasilerin önemli bir özelliği olan denetimin düzgün yapılamaması

sonucunda da, kısa vadeli seçim kaygılarıyla hareket etmeye devam eden hükümetler, borç yükünü kontrol etme konusunda başarısız olmuşlardır (Alper ve Öniş, 2002: 214).

Her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de siyasi istikrarsızlıkla ekonomik istikrarsızlık arasında yakın bir ilişki bulunduğu kabul edilmektedir. Kibritçioğlu (2001) yapmış olduğu çalışmada 1969–2001 yılları arasındaki dönemi incelemiş ve gerek Türkiye’deki hükümet değişikliklerinin açıklanmasında enflasyon, durgunluk, bankacılık ve döviz krizlerinin, gerekse kriz derecesine varan makroekonomik istikrarsızlıkların açıklanmasında siyasi istikrarsızlığın rolünün, mutlaka eşanlı olarak daha ayrıntılı modellenmesi ve analiz edilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Yazar ayrıca, Türkiye’deki kronik enflasyon ile reel ve finansal krizlerin kökenlerinin ve aralarındaki karşılıklı ilişkilerin derece ve yönünün araştırılmasında siyasi süreçlerin rolüne açıkça yer veren yeni çalışmalara gereksinim bulunduğunu vurgulamaktadır (Kibritçioğlu, 2001: 7).

Veri ve Metodoloji

Çalışmada politik istikrar ve hükümet istikrarının ekonomik risk üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Ele alınan veriler Political Risk Services (PRS) Group veri tabanından elde edilmiştir. Analiz, politik risk oranı, hükümet istikrarsızlığı ve ekonomik risk oranı verileri ile yapılmıştır. Veriler Ocak 1984 dönemi ile Aralık 2009 tarihlerini kapsamaktadır.

Ele alınan değişkenler birinci mertebeden durağan oldukları Tablo-2’de verilmiştir. Durağanlık mertebelerinin tespit edilmesinde ADF birim kök testi yapılmış ve ilk fark verilerin kuvvetli derecede durağan olduğu tespit edilmiştir. Değişkenlere uygulanan Zivot-Andrews(1992) yapısal kırılma testi sonuçları da trend-durağan sıfır hipotezini reddetmektedir. Bu bilgiler dahilinde değişkenler birinci mertebeden durağan I(1) olarak ele alınmaktadır.

Tablo-2

	Dickey-Fuller Birim Kök Testi					
	LECR	LGS	LPOLR	LGI	LUFE	LTUFE
Düzyey	$\tau_c=-2,40$	$\tau_c=-1,94$	$\tau_c=-2,51$	$\tau_{tc}=-0,181$	$\tau_{tc}=2,002$	$\tau_{tc}=-0,84$
İlk Fark	$\tau =-9,61$	$\tau =-10,1$	$\tau =-3,57$	$\tau_c=-0,78$	$\tau_c=-2,54$	$\tau_c=-1,48$
İkinci Fark				$\tau =-7,69$	$\tau =-11,32$	$\tau =-9,75$
<i>MacKinnon(1996) kritik deęerleri</i> $\tau_{0,05} = -1,94$ $\tau_{c,0,05} = -2,87$ $\tau_{ct,0,05} = -3,42$						
	Zivot Andrews (1992) yapısal kırılma birim kök testi					
t-ist. (prob)				-3,42 (0,00)	-3,61 (0,28)	-3,91 (0,39)
Gecikme(model)				15 (model-C)	7(model-C)	12(model-C)
Kırılma zamanı				1994M04	2001M03	2001M03
					DLUFE	DLTUFE
t-ist. (prob)					-5,95(0,003)	-5,05 (0,005)
Gecikme(model)					6 (model C)	12(model C)
Kırılma zamanı					1994M01	1994M02

Johansen çok değişkenli ortak bütünleme analiz sonuçları Tablo-3’de verilmiştir. Bu test, vektör otoregresif model kalıntı matrisinin rankının sıfırdan büyük olup olmadığını test eder. Bu rankın sıfırdan büyüklüğü varsayımında birbiri ile istatistiksel olarak paralel kabul edilebilecek (iktisadi olarak eş zamanlı olarak hareket eden) en az iki kalıntı serisinin varlığı söz konusudur. Böylece sistem olarak ele alınan değişkenler bütünü içerisinde en az bir adet ortak bütünleme denkleminin varlığı anlamına gelmektedir. %5 anlam düzeyi için, iz (trace) ve en büyük özdeğer (maximum eigenvalue) test sonuçlarına göre, en fazla bir adet ortak bütünleme denklemi varlığını ima eden ikinci hipotez reddedilememektedir. Bir diğer ifade ile ilk hipotez olan “hiçbir ortak bütünleme eşitliği yoktur” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo-3

Seriler: LECR LGS LPOLR Gecikme sayısı:2				
Ortak Bütünleme Rank Testi (Trace)				
Hipotezler	İz	0.05		
Ortak Bütünleme Sayısı	İstatistiği	Kritik Değer	Kuyruk Olasılığı.**	
Sıfır *	27.48293	24.27596	0.0191*	
En çok 1	9.253865	12.32090	0.1548	
En çok 2	0.015042	4.129906	0.9202	
Ortak Bütünleme Rank Testi (En Büyük Özdeğer)				
Hipotezler	En Büyük Özdeğer	0.05		
Ortak Bütünleme Sayısı	İstatistiği	Kritik Değer	Kuyruk Olasılığı.**	
Sıfır *	18.22907	17.79730	0.0430*	
En çok 1	9.238823	11.22480	0.1095	
En çok 2	0.015042	4.129906	0.9202	
* hipotezin 0.05 anlam düzeyinde reddildiğini gösterir **MacKinnon-Haug-Michelis (1999) kuyruk olasılıkları				
Ortak Bütünleme Eşitliği: LECR bağımlı değişken				
O.B. Eşitliği	LECR	LGS	LPOLR	C
Katsayı	1.000000	-0.563395	-0.287462	-1.198.301
st. Hata		(0.18173)	(0.40164)	(1.48112)
t-test istatistiği		[-3.10019]	[-0.71572]	[-0.80905]
Hata Giderme Mekanizması: Uyarılama Katsayıları				
Hata Giderme	D(LECR)	D(LGS)	D(LPOLR)	
O.B. Eşitliği Hata Terimi (-1)	-0.053156	0.122051	0.015962	
st. Hata	(0.01906)	(0.03798)	(0.00950)	
t-test istatistiği	[-2.78942]	[3.21375]	[1.68072]	

Tablo 3'deki her iki ortak bütünleme testi sonuçlarına göre oluşturulan Vektör Hata Giderme Modeli Sonuçları aynı tablonun alt kısmında sunulmuştur. Ortak bütünleme eşitliğindeki negatif katsayılar bağımlı değişken üzerindeki pozitif etkiyi göstermektedir. LPOLR değişkeni istatistiksel olarak anlamsızdır. LGS değişkeni ekonomik riskin hükümet istikrarsızlığına göre esneklik katsayısıdır ve bu katsayı beklendiği üzere pozitiftir. İstikrarsızlık %1 arttığında ekonomik risk %0,56 artmaktadır. Hata giderme katsayıları iktisadi olarak anlamlı değildir. Hata giderme modeli etki tepki sonuçları da aynı ilişkilerin varlığını teyit etmektedir.

Sonuç

Ekonomi üzerindeki en önemli gizli risklerden birisi hükümetteki istikrar ve politik risktir. Bu çalışmada Türkiye örneği için politik risk ve hükümet istikrarının ekonomik risk üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı gözlenmeye çalışılmıştır. Hükümet istikrarının ekonomik risk üzerinde önemli düzeyde etkisi bulunmuştur.

Kaynaklar

- AISEN, Ari and VEIGA, Francisco Jose; (2005), **Does Political Instability Lead to Higher Inflation? A Panel Data Analysis**, IMF Working Paper, WP/05/49, March 2005
- ROE, Mark J.; ve SIEGEL, Jordan I.; (2009), **Political Instability: Its Effects on Financial Development, Its Roots in the Severity of Economic Inequality**, <http://ssrn.com/abstract=963214>
- ALESINA, Alberto; ÖZLER, Şule; ROUBINI, Nouriel and SWAGEL, Phillip; (1996), “Political Instability and Economic Growth”, **Journal of Economic Growth**, 1, June 1996, ss.198-211
- ALESINA, Alberto ve PEROTTI, Roberto; (1996), “Income Distribution, Political Instability, and Investment”, **European Economic Review**, (40)
- ALESKEROV, Fuad; ERSEL, Hasan ve SABUNCU, Yavuz; (1999), **Seçimden Koalisyonla, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul**
- ALİ, Abdiweli M.; (2001), “Political Instability, Policy Uncertainty, and Economic Growth: An Empirical Investigation”, **Atlantic Economic Journal**, Volume 29, Number 1, March 2001
- ALPER, C.Emre ve ÖNİŞ, Ziya; (2001), “Finansal Küreselleşme, Demokrasi Açığı ve Yükselen Piyasalarda Yaşanan Sürekli Krizler: Sermaye Hareketlerinin Liberalleşmesi Sonrasında Türkiye Deneyimi”, **Doğu-Batı**, Yıl:4, Sayı:17, Kasım-Aralık-Ocak 2001–2002
- BALİ, B.Bülent ve ÇELEN, Mustafa; (2007), **Kurala Bağlı Maliye Politikaları ve AB Uygulaması**, Beta Basım Yayım AŞ, İstanbul
- BİLDİRİCİ, Melike ve COŞAR, Nevin; (2005), “Budget Deficits and Indirect Taxes: During the Political Instabilities”, **International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies**, Vol: 2–1
- CUKIERMAN, Alex, EDWARDS, Sebastian and TABELLINI, Guido; (1989), **Seignorage and Political Instability**, NBER Working Paper Series, No: 3199, December 1989
- DEMİR, Ömer; (2003), **Küresel Rekabette Etkin Devlet**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- EDWARDS, Sebastian and TABELLINI, Guido (1991), “Political Instability, Political Weakness and Inflation: An Empirical Analysis”, **NBER Working Paper**, No:3721, May 1991
- EĞİLMEZ, Mahfi ve KUMCU, Ercan; (2003), **Ekonomi Politikası**, Om Yayınevi, İstanbul
- EREN, Ercan ve BİLDİRİCİ, Melike; (2001), **Türkiye’de Siyasi İstikrarsızlık ve Ekonomik İstikrar: 1950–2000**, METU International Conference in Economics V, September 10–13

- JONG-A-PIN, Richard, (2006), **On the Measurement of Political Instability and its Impact on Economic Growth**, http://congress.utu.fi/epcs2006/docs/D8_jong-a-pin.pdf
- KİBRİTÇİOĞLU, Aykut; (2001), “Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler: 1969–2001”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt: 1, Yıl: 7, Sayı: 41, Eylül-Ekim 2001
- ONUR, Sara; (2001), “Politik Konjonktür Dalgalanmaları ve Türkiye Uygulaması (1950–2000)”, **SDÜ İİBF Dergisi**, Cilt:6, Sayı:2
- PALDAM, Martin; (1987), “Inflation and Political Instability in Eight Latin American Countries: 1946–83”, **Public Choice**, 52, pp.143–168
- TBMM, http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukumetler.html
- TÜSİAD (2002), **Karma Seçim Sistemi ve Siyasal İstikrar**, Cilt I, Yayın No: TÜSİAD-T/2002–12/326
- VERGNE, Clemence; (2009), “Democracy, Elections and Allocation of Public Expenditures in Developing Countries”, **European Journal of Political Economy**, Volume 25, Issue 1, March 2009